

ветрови који се рано у пролеће јављају, изазивају дубинске струје супротнога правца; те струје, у годинама кад су ветрови јачи и дуготрајнији, нагоне ројеве сардина да путују ка западној обали Јадрана. Тиме се може објаснити осуство сардина у извесним годинама код Комиже и у опште у региону источне обале мора. Широко, бар што се региона Комиже тиче, по аутору не изгледа да врши какав значајнији утицај на кретање сардине. Локални утицај ветрова на риболов сардине аутор је посматрао још и на западној обали Дрвеника и у каналу Неретве.

Сардела (Engraulis encrasicolus). — Млада сардела је обалска форма; одрасла риба је типично пучинска која се само повремено може сусрести у обалским водама. Испитивања аутора указују на то да се главне масе сарделе, особито приплодне рибе, држе у пучинским водама и да у обалске воде долази само мали проценат женки које су бациле икру.

Merluccius vulgaris. — Кретање риболова ове економски важне врсте бакалара показује јасан паралелитет са кретањем риболова сардине. Са опадањем сардине, опада и ова риба, која се иначе храни сардином и сарделом. И за ову рибу аутор претпоставља да се, као и сардела, држи на пучини и да се у обалским водама јавља упоредо са ситнијом рибом која му служи за храну.

По аутору, ова испитивања биологије јадранских риба имала би да послуже као основ за програм биолошко-рибарских студија Јадрана. По аутору, досадања испитивања биологије Јадранског Мора, заснована претежно на терминским путовањима и на искључивом проучавању планктона, треба да буду замењена сталним и систематским испитивањима појединих рибарских проблема, као и проучавањима фауне дна. Тако на пр., проблем сардине представља већ за себе читав програм: појава и ишчезавање ројева сардине у појединим годинама; зависност кретања сардине од океанографских и метеоролошких услова; састав појединих ројева, количина, старост, пол, стање зрелости, икрење, развитак рибе; испитивање миграционих путева, места зимског бављења; испитивање појединих раса. Овакви проблеми захтевају већу и озбиљнију организацију и материјална средства.

С. Станковић.

Насеља и порекло становништва; уредио Јован Цвијић. Књ. 17. (Издаје Краљ. Срп. Академија). Београд 1924. VIII + 565, регистар, 8 таблица фотографија, 2 карте у бојама ван текста.

Пешар С. Јовановић, Бања. Студија из регионалне Географије у којој је аутор и у Антропогеографији показао све добре особине које су се истакле у његовим ранијим радовима из Физичке Географије. Бања је тектонска потолина између Ртња, Озрена, Мораве и Тимока. Издужена је од Истока на Запад и нагнута према Југу. Тектонски рељеф котлине преиначен је лакустијским, речним карсним утицајима. Да је котлина била језерски басен указују сукцесивни језерски подови, од којих 4 испод нивоа 940 м. датирају из времена када је ово језеро било само део једне веће језерске просторије, а 2 нижа су из времена када је оно било изоловано. Језеро је отебло према Западу. Испод нивоа од 720 м. Моравица је удубљујући своју долину, јаче рашчланила језерске површи и створила асиметричан рељеф. У кречњачкој области Ртња изнад нивоа од 720 м. развијени су појави дубоког карста, док

је наниже, због загађивања, развијен плитки карст. Извора има у овој зони на непропустљивим језерским седиментима. Западни део котлине, који је састављен из кристалних шкриљаца, покривен је густом шумом. Како су кроз котлину водили војнички путеви села су се често померала; нека су се изместила у шуму склањајући се од Турака. Друга су се примакла изворима; било је и груписања села према наређењу Турака; нека села су засновали досељеници. Најстарија села су на ободу котлине, на граници између сточарске и пољопривредне зоне, на тераси од 600 метара; села у центру котлине су искључиво земљорадничка. Превлађује мешовита привреда; стока се држи у планини од 25. марта до 8. септембра. Од 575 фамилија и 3709 домова традиција о пореклу није се очувала код 79 фамилија и 688 домова; код осталих се одржала. Досељеници су избегли од Турака из крајева који су тада били под њима, због размирица или побуна, нарочито после 1813. и 1833. године. Најјача је шопско-торлачка струја (177 фамилија); моравско-вардарска струја броји само 109, динарска 85 и тимочка 71 фамилију. На Западу преовлађују Динарци (14,90%) и Мораво-Вардарци (22,40%); на Истоку су Шопи-Торлаци (41,27%) и Тимочани (1,54%). Досељеници су заузели положаје сличне онима које су оставили у матици; сточари који су били избегли у Поморавље враћали су се често у своја сиромашна села и опет продужили сточарење. Досељеници се издвајају ношњом, карактером и дијалектом (прилог времена прошлог код Моравца завршава се на *ја а* код Шопова на *л*). Динарци се одликују предузимљивим духом. — *Војислав Радовановић, Тивеш и Рајец*. Антропогеографска испитивања. Аутор, доцент универзитета у Скопљу, проучавао је басен средњег Повардарја (2050 км²) уклопљен између високих планина од 1000 до 1700 метара висине (Маријово, Кожуф, Борила, Карадаг), језерски басен изолован за време егејске фазе који је комуницирао са околним басенима преко 5 превоја или клисура; Рајец је бочна котлина. У њему је утврђена серија језерских подова од 870 - 900 м. (Куманичево), 760 до 800 м. (Рамна), 660—680 м. (Шешково) 550—620 м. (Подлес), 390—430 (Дреново), изнад 7 речних тераса од којих се три најниже јављају у клисурама. После повлачења језера правац водених токова је измењен и рељеф је данас инверсан; долина Вардара је асиметрична, и његов ток је померен према СИ наносима притока: Црне, Велике и Бошавице. Утврђене су многобројне епигеније, нарочито у терену кристалних шкриљаца око Згорополаца, Бизевића и Дренова. Клима је медитеранска, са великим сушама и ведрим летима; средња јануарска температура је 2—4°, а јулска 24—26°; количина водених талоба варира од 500 мм. у нижим партијама котлине до 1000 мм. у планинском делу; њих доноси почетком пролећа и крајем јесени југозападни ветар, Прилепец. Вегетација је разноврсна: заступљене су све медитеранске културе; сезам, мак, памук и пиринач обделавају се у долини, мак од 1875.; од 1913. године све више га потискује дуван; неогене терасе су најчешће под виноградима. На дну басена успевају и по две жетве док у Мариовским планинама не стигне ни једна. Села се деле на планинска, сточарска и земљорадничка у котлини, и мешовита на ободу басена на граници између терена старих стена и неогена. Сточари су хришћани изузимајући Јуруке, муслимане, који сточаре као и Мијаци и Власи. Читлучки систем је био у нижим партијама басена и то у два облика: чесимцијски и исполцијски. Кретања становништва су често настајала због тежње хришћана да избегну овај систем. Досељеници су бројнији од староседелца који представљају само 23,91% фамилија и 30,99% кућа; сами исламизи-

рани хришћани броје 16,51% фамилија и 21,90% кућа. Миграције су двојакe: унутрашња сељакања и досељавања са стране. Већину првих чине сељакања хришћана који су напуштали чифлуке или их је ага кренуо; од 43,74% досељених породица 33,15% су хришћани. Сточари су се ретко стално настањивали: 1,05% фамилија. Метанастазички покрети су захватили 22,62% фамилија: 15,07% су хришћанске. Најјача је западна струја: 8,96% фамилија (скоро све хришћанске) које су бегале од арнаутских недела, и делимице већ албанизиране, из Дебра, Охрида, са лакта Црне; Мијаци и Кичевци због економских разлога, и Аромуни који су се стално настанили. Јужна струја, 3,97% фамилија била је активна још у току последњег рата. Источна струја је скоро чисто турска: то су Јуруци који су дошли из Анадолије од 16. века (7,28% фамилија). Северна (3,45% фам.) је, на против, скоро потпуно хришћанска. Колонизовањем, које је у току, насељено је 65 породица са Севера и Северозапада. Данас су хришћани у већини због исељавања муслимана после ратова од 1912. до 1918. године. Рачуна се да има 2005 фамилија хришћанских са 4958 кућа према 1318 муслиманских породица са 4412 кућа.

(Из „Bibliographie Géographique“, бр. 1550
за 1926. годину превео С. М. Милојевић).

Yves Chataigneau.

Milojević Borivoje Ž: A) *The Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes. Administrative Divisions in relation to Natural Regions.* (G. Rev. New-York, јануар 1925, с. 70—83, 6 фог. и 1 карта у тексту, и 4 карте у боји изван текста, размер 1 : 3,750.000). — B) *L'île de Vrgada (Dalmatie). Esquisse de géographie régionale.* (B. S. Neuchâteloise de G., 1925, с. 27—33, фот., карта и профил у тексту).

A). Прегледна студија о великим природним целинама Краљевине: о јадранској и динарској области, о панонском и тимочком басену и о моравско-вардарској области. Словеначки Алпи не улазе ни у једну од ових целина. Многобројне, врло сугестивне примедбе о распореду становништва и о националним и верским групама. Зналачка критика административне поделе, извршене указом од 22. априла 1922. године, која је врло мало водила рачуна и о старим историским поделама. Сплитска област би добила, да је обухватила и поља у западној Босни, а спајање Херцеговине са дубровачком облашћу само се собом наметало. Сава и Дрина су остале административне границе, иако оне више спајају него што растављају крајеве око себе.

B). Допуна једне раније студије из физичке географије (в. Bibl. 1924, бр. 1253). Истиче се утицај петрографских зона на хидрографију и привредни живот. Бунари су у доломитима, лес је под виноградима и вртовима, док је на кречњацима поглавито цбуње. Становништво не може живети од земљорадње и сточарства, и делимице се бави риболовом. Село Вргада је на граници између карсне, сточарске, и доломитске, земљорадничке зоне.

(Bibliographie Géographique, 1925, бр. 1555.).

Yves Chataigneau.

Dr. Gustavo Cusin: *Appunti geografici sull'Isola di Unie e sugli scogli delle Canidole (Cornaro).* (Bollettino della Reale Società Geografica Italiana. Serie VI. Vol. III. Nr. 4, Roma 1926, стр. 204—231.).

Оток Уније и два шкољића Сракане Веле и Мало леже западније од Лошиња, од кога су одељени „Каналом Уније“. Уније су веће: ду-